Zpráva o činnosti ombudsmanky za druhý rok, tj. za období duben 2024 – březen 2025

Vypracovala: Bc. Radka Mika Havlíková

Zpráva přednesena na zasedání AS FJFI ČVUT v Praze dne 28.04.2025

Úvod

Pozice ombudsmana na FJFI byla ustavena Příkazem děkana č. 01/2023 ze dne 24.02.2023. Volby proběhly ve dnech 04. – 06.04.2023 a ke jmenování nově zvolené ombudsmanky došlo 25.04.2023. Předkládaná zpráva je tedy zprávou o činnosti ombudsmanky ve druhém roce mandátu.

Podněty

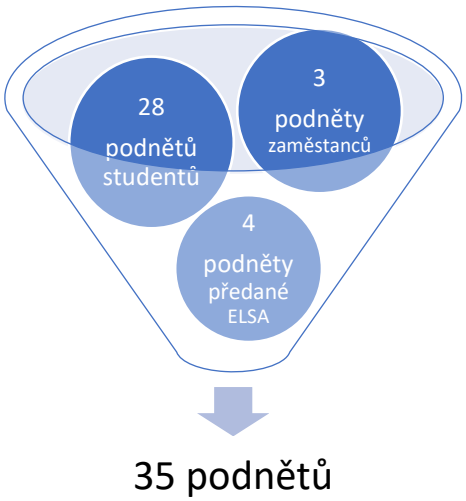

35 podnětů

Srovnání počtu přijatých podnětů s předchozím rokem

Ze strany vyučujících došlo k poklesu počtu podnětů na třetinu (z 10 na 3). Protože v předchozím roce se z velké části tyto podněty týkaly modifikací studia, je vidět, že tuto problematiku se podařilo objasnit.

Oproti tomu počet podnětů za strany studentů o více než třetinu narostl (z 20 na 28). Zde se naopak promítá, že pozice ombudsmana již vstoupila do povědomí studujících a zdá se, že v takto nastavený systém mají studující důvěru.

Celkový počet podnětů klesl z 38 v prvním roce na 35 v roce druhém.

Dělení dle povahy podnětu a příklady řešení

Z hlediska povahy jednotlivých podnětů lze tyto rozdělit na záležitosti týkající se studia (16 podnětů), stížnosti na neetické či nevhodné chování (8 podnětů), potíže související s psychickým onemocněním studentů (8 podnětů) a jiné (3 podněty).

Mezi podněty týkající se studia převažují konzultace, jak postupovat v mezních situacích, případně volba studijní strategie v dané etapě studia. A nejedná se pouze o studenty nižších ročníků, ale o studenty ve všech stupních studia, včetně PGS.
Za nejzávažnější lze v této kategorii podnětů považovat souběh několika nezávislých podnětů týkajících se výuky stejného předmětu. Tato situace byla řešena ve spolupráci s proděkanem pro studium a vedoucím příslušné katedry. Pochybení ve výuce byla shledána na několika úrovních, nicméně bylo konstatováno, že pochybení vyučujícího není v tuto chvíli nutno řešit pracovně právním postihem. Jako řešení nastalé situace byla zvolena schůzka všech čtyř jmenovaných s tím, že proděkan i ombudsmanka vyučujícího seznámili se svými představami či požadavky správného postupu. Vedoucí katedry pak převzal k dořešení body, které jsou v jeho kompetenci a bude nápomocen při organizačních změnách chodu výuky daného předmětu v příštím AR.

Téměř polovinu podnětů na nevhodné či neetické chování tvořily podněty ze strany zaměstnanců kateder. V jednom případě stačila konzultace, jak v daných situacích správně reagovat, zbylé dva případy byly řešeny s vedoucím příslušné katedry. V případě agresivního chování navíc ve spolupráci s kolegyněmi z Krizí s vizí, které poskytly cenné rady, jak správně vést konfrontační jednání zatížená těmito projevy.
Podnět studenta na možné diskriminační jednání v průběhu přijímacího řízení do PGS, řešený v součinnosti s ORO daného programu a děkanem fakulty, poukázal ve svém důsledku na nedostatky v interní legislativě. Nemálo postupů je spíše zvyklostních a k přijímání regulujících politik panuje všeobecná nevole. Pro zvýšení transparentnosti a předvídatelnosti se jim ale v budoucnosti bohužel zřejmě nebude možno vyhnout.
Nejnáročnějším z hlediska řešení byl podnět, kdy došlo k oboustrannému vyhrocení vztahu studenta a vedoucího jeho práce. Nakonec i v tomto případě se jako nejúčinnější řešení ukázalo jednání za přítomnosti vedoucího katedry mediované ombudsmankou fakulty. Definovala se zde pravidla vzájemné komunikace a dalšího postupu prací tak, aby mohla být práce dokončena a obhájena bez dalšího psychického tlaku na všechny zúčastněné.
Za nejzávažnější lze pak považovat aktuálně řešené oznámení obtěžování ze strany vedoucího práce. Kazuistika tohoto případu bude součástí příští zprávy.

Co se týče studujících s psychickým onemocněním, již na podzim bylo střediskem ELSA konstatováno, že mezi nově přijímanými studenty došlo k výraznému nárůstu závažných diagnóz, ať již duševního, či fyzického charakteru, se kterými k nám tito studenti již přicházejí. Praxe na naší fakultě pak ale ukazuje, že se často jedná o studenty s vynikajícími studijními předpoklady a nadprůměrnými studijními výsledky a tak je podpora a pochopení aktuální situace studenta ze strany vyučujících více než žádoucí. Stejně tak jako již dříve zmiňovaná zvyšující se kultura prostředí, které vytváří bezpečné a inspirativní prostředí pro všechny, kdo se na půdě fakulty pohybujeme.

Obecně lze konstatovat, že případová práce vyžaduje značnou míru samostudia a rozvoje kompetencí ombudsmanky, ať již pomocí kurzů, či konzultací s psychology, nebo jinými ombudsosobami.

Účasti na schůzkách a akcích mimo FJFI

Síťování ombudsosob je jednou z klíčových aktivit mimo FJFI. Jak již bylo uvedeno výše, sdílení postupů, názorů, či poskytování intervizí jednoznačně přispívá ke zkvalitňování práce nás všech a vzájemná podpora ve vypjatých kauzách je pak něco, co dokáže ombudsosoby, lidově řečeno, držet nad vodou.

V rámci ČVUT

Protože pozice univerzitního ombudsmana nebyla dosud ustanovena, je nedílnou součástí práce fakultních ombudsosob i příprava či připomínkování vznikajících celouniverzitních předpisů, které se váží k sociálnímu bezpečí či tématu rovných příležitostí. Zejména ve srovnání s UK a VUT naše univerzita zatím v této oblasti zaostává. Ombudsmanka FA je hybnou silou těchto jednání a tak se i schůzky fakultních ombudsosob nejčastěji odehrávají na půdě FA.

Středisko ELSA připravilo v tomto roce pro ombudsosoby a další zaměstnance v pomáhajících pozicích půldenní kurz První psychické pomoci aneb "Od chaosu ke klidu". Kurz byl z části zaměřen na objasnění pojmu psychická krize, co ji způsobuje a jak se projevuje, ale především byl zaměřen na nácvik technik, jak takovou situaci z pozice pomáhající osoby zvládnout, a to včetně následné sebepéče. Pod dojmy z tohoto vynikajícího kurzu byly nakonec realizovány dva celodenní kurzy pro zaměstnance FJFI (viz. odstavec Prevence a propagace níže).

Individuálně pak v závislosti na aktuálních potřebách proběhly konzultace s Mgr. Kachovou (dříve Vavřichovou) ve středisku ELSA a s Mgr. Trávníčkovou v CIPS. S kolegyněmi z ELSA navíc proběhla návštěva laboratoří, u kterých bylo potřeba seznámit se s reálnou situací tak, aby navrhované modifikace studijních plánů pro studenty oborů, kteří do laboratoří vstupují, byly realizovatelné a skutečně přínosné.

V rámci ČR

Ombudsmanka FJFI je řádnou členkou Školské Ombuds Platformy, z.s. Platforma sdružující výhradně školní ombudsosoby ze své podstaty vytváří bezpečné prostředí pro vzájemnou podporu a profesní růst zúčastněných. Kalendář pořádaných akcí lze nalézt na webu Ombuds Platformy.
Tradičně nejvýznamnější z těchto akcí bylo Kolokvium, tentokrát pořádané v Plzni ve dnech 16.-17.01.2025 na téma Perspektivy a výzvy v praxi ombudsosob, s podtitulem Jak přistupovat k oznámení. Čtvrteční program zahrnoval vystoupení odborníků z oblastí mediace, restorativní spravedlnosti a ombuds praxe. Volba prezentujících poskytla hluboký vzhled do ombudspraxe z různých perspektiv a poskytla nemálo podnětů k zamyšlení nad přístupem k této praxi obecně. Subjektivně nejzajímavější byl příspěvek kolegů z Lucemburska, kteří představili metodu Empathy, Attention, and Respect Approach (EAR) pro efektivní řešení konfliktů a doc. Koubové, která prezentovala tzv. Trojúhelník dramatu, nebo také Trojúhelník vzájemné závislosti, a jak z něj vystoupit.
Páteční program byl věnován moderované diskuzi členů Platformy o plánovaných akcích, činnosti spolku, i změnách v legislativě, zejména v kontextu novely zákona o vysokých školách.

Ombudsosoby pražských univerzit zavedly před několika lety tradici téměř pravidelných ombuds snídaní, kterou s periodou 1-2 měsíců putovně jeden z účastníků hostí. Všichni přítomní mají možnost sdílet aktuálně řešené kauzy a vyslechnout si názory ostatních k možným přístupům řešení. Postupem času tento formát zdaleka překročil hranice hlavního města a pravidelně se jej účastní kolegové z Plzně

či Ústí nad Labem, někdy dokonce z Brna. I to ukazuje na jednoznačnou potřebu ombudsosob po sdílení a potřebného dalšího úhlu pohledu na jednotlivé situace.

Z hlediska konzultací je mimo ostatních ombuds osob v tomto období klíčová spolupráce s kolegyněmi z projektu Krizí s vizí. Jako krizové interventky poskytují cenné informace ke způsobům komunikace či vedení jednání v emočně vypjatějších případech a to jak s ohledem na péči o osoby oznamující, tak s ohledem na bezpečnost osob vstupujících do řešení podnětů.

Na mezinárodní úrovni

Tak, jako české školské ombudsmany sdružuje výše uvedená Školská ombuds platforma, tak na evropské úrovni existuje síť ENOHE (European Network of Ombuds in Higher Education), jejímž je FJFI registrovaným členem. I tato síť organizuje webináře na aktuální témata a jednou ročně pořádá konferenci ombudsosob, tentokrát v celoevropském měřítku.

Prevence a propagace

Prevence a propagace jsou shrnuty do jednoho bodu, protože má-li být preventivní opatření rozumně účinné, bez dostatečné propagace a prezentace se neobejde.

Z kraje reportovaného období proběhly poslední návštěvy na schůzích kateder tam, kde se to nestihlo v období předcházejícím. V průběhu vystoupení bylo představeno Desatero akademické etikety a komunikovány modifikace studijních plánů, kdy právě přímá diskuze s vyučujícími byla to nejcennější, co tyto prezentace přinesly.

Jak již bylo zmíněno výše, v září byl pro vyučující a zaměstnance fakulty realizován Kurz první psychické pomoci aneb Když duše bije na poplach. Kurz byl připraven na míru potřebám FJFI. Ukazuje se totiž, že rodinné prostředí fakulty a z toho plynoucí zvyklostní postupy jsou ve vypjatých situacích spíše přítěží a nastavování hranic je důležitým tématem. Dopolední část kurzu byla věnována vysvětlení pojmu psychická krize, jejím spouštěčům, projevům a vlivu na fungování centrální nervové soustavy. Odpolední část potom na základní pravidla zvládnutí krize – jak pomoci a neuškodit – a právě na uvedené nastavování hranic. Vyučující si na modelových případech vyzkoušeli, jaké strategie vedou k rychlému řešení krize, ať už se jedná o její lítostivé či agresivní projevy a s lektorkami konzultovali možnost postupů v konkrétních situacích, kterým byli v minulosti vystaveni.

Stejně jako v loňském roce proběhla přednáška ombudsmanky v rámci přípravného týdne pro nově nastupující studenty. První část prezentace je věnována obecným pravidlům vážícím se ke studiu na vysoké škole a druhá představení Desatera akademické etikety. Přednášku zakončuje přestavení kolegů z CIPS a ELSA.

Ve spolupráci z ostatními fakultními ombudsmany ČVUT byl upraven on-line kurz na téma sociálního bezpečí. Kurz vznikl ve spolupráci UK a MUNI a ombudsmanky těchto univerzit nám jej s laskavostí sobě vlastní poskytli k využití i na naší univerzitě. Bylo nicméně třeba zohlednit jazyková specifika rozdělující humanitní a technické obory. Cílem úpravy tedy bylo zjednodušení zejména úvodních textů tak, aby nebyly vnímány jako odrazující, protože kurz je jinak velmi povedený a pro svou komplexnost rozhodně užitečný. Jeho nasazení podléhá RČVUT.

Po zkušenostech zejména ombudsmanů ZČU a UK byl s cílem zlepšení dosahu založen Instagramový účet @ombudsman_fjfi. Cílovou skupinou zde sdílených informací jsou především studující, pro jejichž věkovou kategorii se jedná o jeden ze základních informačních kanálů.

Na základě vyhodnocení podnětů od studujících v magisterském a doktorském studijním programu a po vyhodnocení ankety mezi studenty doktorského studia je ve spolupráci s AS FJFI připravován materiál týkající se vedení studentských prací poukazující na dobrou praxi v komunikaci mezi vyučujícími a studujícími. Výsledný dokument bude taktéž součástí zprávy za příští období.

Slovo ombudsmanky závěrem

Tak, jak v letošním roce přibylo podnětů ze strany studentů, tak se prohloubila i jejich závažnost. Dobrou zprávou ovšem je, že to ukazuje na důvěru studentů nejen v roli ombudsmana, ale také ve schopnost a ochotu vedení fakulty takové situace řešit. Děkuji tedy tímto všem vyučujícím a vedoucím kateder, se kterými jsme v tomto roce byla nucena komunikovat. Rozumím, že vaše vstřícnost a ochota naslouchat je také projevem důvěry a velice si toho vážím.